

45. Чернова К. О. Співробітництво України з діаспорою США і Канади: витоки, еволюція і перспективи / К.О.Чернова. – Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 00.07.03 “Все-світня історія”– К., 1994. – 18 с.

РЕЗЮМЕ

БОРЬБА КОМИТЕТА УКРАИНЦЕВ КАНАДЫ ЗА ПРАВА ЧЕЛОВЕКА И ДЕМОКРАТИЮ В УКРАИНЕ (60 – 80-е гг. XX в.)

Ладжун Ю. Ю. (Ужгород)

В статье отражена борьба Комитета украинцев Канады за права человека и демократию в Украине. Проведен анализ основных направлений его деятельности. Указано, что правозащитная деятельность КУК стала важным фактором обеспечения демократии и становления государственной независимости Украины.

Ключевые слова: Комитет украинцев Канады, Всемирный конгресс свободных украинцев, права человека, демократия, Украина.

SUMMARY

THE FIGHT OF THE COMMITTEE OF CANADIAN UKRAINIANS FOR HUMAN RIGHTS AND DEMOCRACY IN UKRAINE (60-80-IES. XX SENTURY)

Y. Ladjhun (Uzhhorod)

This article describes the struggle of the Committee of Canadian Ukrainians for the rights of people and democracy in Ukraine. The analysis of the core activities of the CCU has been made. It has been pointed out that advocacy of UCC became an important factor of the establishment of democracy and state independence in Ukraine.

Key words: Ukrainian Canadian Committee, the World Congress of Free Ukrainians, human rights, democracy, Ukraine.

УДК 327-055.1 (437.1) + 94 (437.1)

РОЛЬ ВАЦЛАВА ГАВЕЛА У ВИЗНАЧЕННІ ТА ФОРМУВАННІ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Павлишин Л. В. (Ужгород)

Дана стаття висвітлює зовнішньополітичну діяльність чеського політика-філософа В.Гавела, його безпосередню роль у визначенні стратегічних цілей закордонної політики Чеської Республіки.

Ключеві слова: В.Гавел, зовнішня політика, Європейський Союз, Центрально-Східна Європа, демократія.

Особистість Вацлава Гавела є в світовій історії символом демократичних змін у Центрально-Східній Європі кінця ХХ століття. Період в історії Чехії з приходом Вацлава Гавела до влади впевнено можна назвати «поверненням до Європи». Звільнення від тоталітарного комуністичного панування уможливило проведення в країні радикальних реформ, які відкрили чеському народові довгоочікувані просвітолюбські орієнтири.

Неординарна особистість Вацлава Гавела дає нам і по сьогоднішній день стимул досліджувати його багатогранну громадсько-політичну та державну діяльність. Шлях філософа від дисидента-правозахисника до першої особи демократичної незалежної держави був шляхом гуманної революції. Моральне обличчя чеської нації – Гавел – став реальним

втіленням демократичних цінностей справжнього європейця.

Принципи політичної діяльності Вацлава Гавела та його філософський підхід до вирішення державних питань формувалися під впливом гуманістичних вчень першого президента Чехословаччини, великого чеського вченого, філософа й політика Т.Г.Масарика, з творами якого він познайомився досить рано. Взявши на озброєння традицію європейської плюралістичної демократії, Вацлав Гавел здобув для своєї маленької країни міжнародне визнання, повагу і підтримку Західної демократичної спільноти. У своїй політичній діяльності В.Гавел, як він сам зазначав, керувався кредом Т.Г.Масарика: «Головне – не боятися і не красти» [3].

Перша особа країни, як відомо, представляє свою державу за кордоном, отже від

неї безпосередньо залежить імідж країни. В складних історичних умовах, в епоху суспільно-політичних та економічних трансформацій, було надзвичайно важливим вивести країну на вірний шлях розвитку і забезпечити їй в цьому підтримку міжнародної спільноти. Тому роль Вацлава Гавела, як президента, у визначенні та формуванні основних напрямків зовнішньої політики була пріоритетною. Якщо проведенням внутрішньополітичних реформ займалася в основному команда президента, де він виконував роль натхненника та контролера процесу, то вже зовнішньополітичні стратегічні завдання В.Гавел проводив безпосередньо сам. Вацлав Гавел активно брав участь у міжнародних конференціях, зустрічах, саммітах, нарадах а також ініціював низку міжнародних проектів, неформальних зустрічей глав держав, де приймалися стратегічні рішення для країни. Всі його виступи та промови, які він завжди готував сам, при цьому нерідко імпровізуючи, виділяються відкритістю, ширістю, красномовністю, філософським глобальним сприйняттям кожного політичного питання. Власне себе, в ролі президента Чеської Республіки, Вацлав Гавел бачив «як модератора політичних переговорів, прихованого стимулятора, шукача консенсусу, творця простору для порозуміння, певного інтегруючого чинника, як хранителя політичної культури» [18].

З утворенням 1 січня 1993 року Чеської Республіки, Вацлав Гавел вже втретє обирається президентом. На цей час країна, хоч і новостворена, вступає на міжнародну арену вже з певними здобутками у сфері дипломатії. Перші кроки для реальних політичних змін у всій Центрально-Східній Європі були зроблені вже після «оксамитової революції» 1989 року саме чехословацькою дипломатією, яку тоді очолював Елізбійський друг і однодумець В. Гавела Й. Дінстбір. Був взятий курс на нову зовнішню політику, основними завданнями якої були: виведення країни з-під впливу СРСР та структур комуністичного блоку, активне інтегрування в європейські та євроатлантичні демократичні структури та побудова нових принципів глобальної безпеки [11].

Часом початку «повернення до світової спільноти» можна вважати 1991 рік, коли припинила своє існування Організація Варшавського договору, коли Чехословаччина стала членом Ради Європи а також підписала асоціативну угоду з Європейським Союзом, що стало передумовою подальшої інтеграції. Проте для успішного та швидкого входження в загальноєвропейський процес дедалі актуальнішим ставав процес регіональної інтеграції виключно самих країн Центральноєвропейського регіону. Саме Вацлав Гавел доклав багато зусиль для створення неформального об'єднання держав Центральноєвропейського регіону з метою

спільного просування до Європейського співтовариства. У квітні 1990 року в Братиславі на зустрічі найвищих керівників Угорщини, Чехословаччини і Польщі, а потім в липні 1992 року в Гельсінкі на спеціальному засіданні Народи з безпеки та співробітництва в Європі Вацлав Гавел виступив із свого роду програмною промовою щодо майбутнього Європи та місця і ролі в ній держав Центральної Європи. Яка багато в чому зумовила заснування 15 лютого 1991 р. міжнародного регіонального об'єднання – так звану Вишеградську групу в складі Польщі, Угорщини і Чехословаччини, багатостороннє співробітництво в рамках якої відіграло важливу роль в успішній реалізації цими країнами свого євроатлантичного і євроінтеграційного курсу [1, с.292]. «Сучасна доба містить в собі виклик для створення та утвердження нової системи, яка б відповідала вимогам ХХІ століття. Цей історичний виклик мав би почути – у своїх же інтересах – і Захід. Адже Захід і Схід є частинами одного цілого Європейського континенту, і все, що відбувається в одній частині, обов'язково впливатиме на іншу. Після другої світової війни, такі великі політики, як Черчилль, Де Голль, Аденауер зробили багато для того, щоб Західна Європа створила свою власну систему єдності та відмінності, невід'ємною частиною якої було цивілізаційне та політичне єднання з північноамериканським континентом. Думаю, що сьогодні необхідно будувати аналогічну систему єдності в відмінності, проте у вимірі не тільки європейському та атлантичному, але і євразійському. Тільки так можна попередити небезпеку в політичній нестабільності посткомуністичного Сходу, що може стати ще більшою загрозою, ніж комунізм» [13].

Після розділу Чехословаччини, передвісником чого вже було створення словацького Міністерства закордонних справ ще в 1990 році, 1 січня 1993 року Чеська Республіка створює власне міністерство на чолі з Йозефом Зеленцем. З цього часу починається формування самостійної чеської дипломатії. Стратегічні цілі зовнішньої політики Чеської Республіки залишилися незмінними, проте в нових геополітичних умовах змінилися певні методи та шляхи їх досягнення. В історичному контексті Чеська Республіка спирається на історичну спадщину масариківської Першої Республіки. З геополітичної точки зору, країна відокремилась від тієї частини колодунайського простору, що безпосередньо межує з нестабільними пасмами Східної та Південно-Східної Європи. Міжнародне значення Чехії може збільшитися лише тоді, коли вона стане складовою частиною зони стабільності в Західній Європі [6].

В зовнішньополітичній діяльності Вацлава Гавела, вже як Президента Чеської Республіки, з'являється більше раціоналізму,

чіткості та подекуди критичності, з глобальних цивілізаційних цінностей чітко викристалізуються інтереси та цілі власної держави і її народу. Промова В.Гавела на зустрічі керівників країн Ради Європи 10 жовтня 1993 року у Відні надзвичайно вразила аудиторію: «Європа не може собі дозволити третього краху. Вперше Європа зазнала краху за Гітлера, вдруге – за Сталіна, котрий перекроїв її, а зараз може дійти до третьої катастрофи» [7]. У попереджувальному виступі президента у притаманному йому філософсько-політичному дусі йшлося про події в Югославії та інших посткомуністичних країнах, про проблему існування національних меншин, як в одній державі, так і в регіонально-європейських масштабах. Гавел попереджає, що ставлення до національних меншин, перебільшення значення їх колективних прав, протекціоністський егоїзм Заходу, невміння посткомуністичних країн вператися з усіма «темними духами», які вивільнилися у свіжонабутій свободі – може привести Європу до нового колапсу.

Ядром концепції чеської закордонної політики стало виділення мети, а також завдань та пріоритетів, що з неї випливають: домогтися врівноважених, безконфліктних та партнерських стосунків із сусідніми державами (Німеччина, Польща, Австрія, Угорщина), особливу увагу при цьому надавати стосункам із Словачкою Республікою; брати участь у творенні зовнішньополітичних, законодавчих умов для поступового приєднання та членства у головних європейських економічних, політичних та оборонних організаціях (ЄС, НАТО, ЗЕС) і з цією метою поглиблювати дружні стосунки із США, Німеччиною, Францією та Великобританією; стежити за розвитком у Східній та Південно-Східній Європі, підтримувати зв'язки з посткомуністичними країнами, шукати в них можливості торгівельної та економічної співпраці і сприяти їх стабілізації. «В наших інтересах є, щоб ситуація в Росії, Україні та на Балканах розвивалася в злагоджений і мирний спосіб у напрямку політичної демократії» [6].

Погляди нового чеського керівництва на роль і характер співробітництва «Вишеградської групи» дещо відрізнялися від позиції колишнього уряду ЧСФР, а також від позиції Заходу. Насамперед у Празі не погоджувалися з тим, щоб це об'єднання діяло як блок держав з довготривалою політичною програмою. Особисто президент не поділяв також поглядів на те, що Чеська Республіка є мостом між Заходом і Сходом. Критично сприймалося чеським керівництвом намагання ЄС не помічати різниці в рівнях розвитку країн, що входять до «Вишеградської групи», і через те ставити перед ними однакові умови та визначати єдиний термін приєднання до Співтовариства [4]. Проте чеська влада розуміла

свою вимушеність інтегруватися до Європейського співтовариства в рамках регіонального об'єднання.

Песимістично ставилася чеська влада і до участі у рамках Центральноєвропейської ініціативи (ЦЕІ) та Угоди про зону вільної торгівлі (CEFTA) та створення зони вільної торгівлі між Вишеградськими країнами через різний рівень економічного розвитку країн і неспроможність узгодити протягом тривалого часу взаємні платіжні розрахунки в торгівлі [10]. Але головна причина крилася в тому, що Чеська Республіка більше ніж будь-яка з країн-учасниць відчуває себе частиною Заходу. Чеський уряд побоювався того, що коли він зав'яже собі руки на Сході, то шлях на Захід затягнеться надовго. Чеська Республіка залишалася в цьому об'єднанні через тиск Заходу, який не хотів прирівняти Чехію до країн співтовариства [4].

Закордонна політика Чеської Республіки в перші роки своєї діяльності зазнає безліч коливань щодо вибору шляху до досягнення своїх стратегічних цілей. Надії президента швидко влитися в західну європейську спільноту потрохи зменшуються. Чеське керівництво на власному досвіді пересвідчилося, що Захід не поспішає надати фінансову та іншу допомогу молодим демократіям і відкладає на невизначений термін їх прийняття до ЄС та інших структур. У зв'язку з цим Чеська Республіка вимушена шукати розв'язання своїх економічних проблем у тому числі і на Сході [8]. Та для першої особи Чеської Республіки це стало ще тільки додатковим стимулом для щоденної роботи над виведенням країни на європейський рівень розвитку.

Великого значення у своїй зовнішньополітичній діяльності, Вацлав Гавел надавав організації Наради з безпеки та співробітництва в Європі, яка, на його думку, «відіграє сьогодні в будіванні нового європейського устрою незамінну роль інституціонального простору для співпраці всіх європейських та з Європою цивілізаційно близьких країн. Створена з метою зменшення напруженості та співпраці між двома силовими блоками, демократичним та комуністичним, сьогодні НБСЄ може стати місцем діалогу між Сходом і Заходом та між їх сусідами, наприклад Японією та країнами Середземномор'я» [15]. В.Гавел також підкреслює важливу роль превентивної дипломатії, яку на себе взяла НБСЄ.

Вацлав Гавел продовжує вести активну діяльність у стратегічному напрямку зовнішньої політики – вступу країни до Організації Північно-Атлантичного договору. В своїй промові перед Палатою депутатів Парламенту Чеської Республіки 12 жовтня 1993 року В.Гавел говорить про зміст та майбутнє Північноатлантичного Альянсу, чітко формулює

причини для вступу Чехії до оборонної організації: «Після падіння тоталітарного режиму в атмосфері загального піднесення нам здалося, що світ буде змінюватися дуже швидко і що міжнародні демократичні організації будуть майже автоматично пристосовуватися до нової ситуації. Ми думали, що НАТО перевизначить само себе, прийме нову доктрину і поступово переросте в структуру американсько-загальноєвропейську. Сьогоднішня реальність засвідчує, на жаль, що історичні зміни відбуваються повільніше, ніж би нам цього хотілось» [14]. Основними засадами для вступу Чехії до Альянсу Гавел бачить у геополітичному розташуванні країни в центрі Європи, що зумовлює її приймати відповідальність за всі загальноєвропейські процеси. Гавел наголошує: «Ми завжди належали до євро-американської цивілізації та поділяли її цінності парламентської демократії, громадянської самосвідомості, плюралістичної політичної системи, поваги та захисту прав і свобод людини, ліберальної ринкової економіки» [12]. Президент також згадав досвід Мюнхена, коли Західна Європа зіткнулася обличчям в обличчя з наступаючою силою нацизму через зраду демократичних принципів, за що добре заплатила, та що призвело до краху системи європейської колективної безпеки: «Цей досвід нам говорить, як важливо, щоби наша земля, яка лежить на такому експонованому місці, була міцно вплетена в систему функціонуючої колективної оборони» [14]. Промова Президента Чеської Республіки на конференції НАТО з військово-політичного вирішального процесу у Варшаві 21 червня 1996 року виділяється конкретизуванням питання розширення Альянсу та виділенням нових викликів міжнародній безпеці: «Як швидко зменшується небезпека глобального характеру, так швидко, на жаль, росте небезпека конфліктів регіональних. Кінець існування силових блоків відкриває простір для нових конфронтацій. Зникає видима границя між озброєним локальним конфліктом та тероризмом, і якраз тут НАТО мало б задуматись над новими викликами, які з часом набуватимуть все більшого масштабу» [17]. Підтвердженням проведення успішної політики приєднання до НАТО стало підписання в Празі 26 лютого 1999 року протоколу щодо вступу Чеської Республіки до Північно-Атлантичного Альянсу, де Вацлав Гавел у своєму виступі наголосив, що безпека його держави стає віднині невід'ємною частиною системи безпеки всього євро-американського світу [2, с.110].

Набуття повноправного членства в Європейському Союзі було визначено стратегічною метою концепції закордонної політики Чеської Республіки, але для Вацлава Гавела воно несло ще й особливе духовне, гло-

бальне та культурне значення. Своє цілісне бачення мети та перспективи Європейського Співтовариства та місця в ньому Чеської Республіки, Вацлав Гавел яскраво виклав у своїй промові в Європейському Парламенті у Страсбурзі 8 березня 1994 року: «Створення Європейського Союзу, на мою думку, не було штучним теоретично-політичним рішенням, воно природно виросло з розуміння європейської інтеграції та намагання багатьох генерацій європейців зробити його «наднародною» європейською структурою. Я розумію Європейський Союз як гарантію стабільності та визначеності, які основані не тільки на військових чи політичних угодах, але головне на тісній співпраці європейських народів та громадян на засадах гуманізму. Це певний систематизований простір, який уможливує різним самобутнім складовим Європи вільно розвиватися у безпеці. Чеська Республіка завжди знаходилася в серці європейської історії та культури, тому бажання країни влитися в Європейську сім'ю, від якої вона була штучно відірвана, є абсолютно природним» [16]. Президент також заявив, що його держава готова віддати частину свого суверенітету для блага спільного суверенітету Європейського Союзу. Проте В.Гавел на той час бачив і недопрацьовані сторони ЄС, наголошуючи на відсутності духовної ідеї єдності: «Коли я перечитував Маастрихтську угоду та інші документи, на яких побудований Європейський Союз, в мене було враження, ніби я переглядаю досконалий модерний пристрій останнього технічного винаходу, і мені, як людській істоті, не вистачало духовного та морального наповнення. Такий грандіозний союз, що повинен працювати для блага людства, не має визначатися лише своєю адміністративною організацією та структурою, а має бути наповнений духовними та моральними цінностями, ідеєю, які будуть щодня нести його громадяни» [16]. В.Гавел наголосив, що найважливішим завданням, яке на той час стояло перед Співтовариством, є нова та справді видима рефлексія того, що б могло називатися європейською ідентичністю, нова артикуляція європейської відповідальності та посилена увага до самого змісту європейської інтеграції. Свідченням взаємної довіри та активної співпраці Чеської Республіки з ЄС стала можливість в січні 1996 року подати офіційну заявку про прийняття до Євросоюзу. Незважаючи на «євроскептичні» погляди чеського уряду, Президент залишався відчайдушним «єврооптимістом», завдяки якому Чеська Республіка могла досягнути своєї стратегічної мети – увійти до Європейського співтовариства і повноправно стояти на стражі демократії. 1 травня 2004 року Чеська республіка офіційно стала 1/25 Європейського Союзу, чим закріпила

своє положення на міжнародній арені як стабільна, високорозвинена, демократична держава.

Вацлав Гавел надавав важливого значення побудові міцних партнерських стосунків з Україною. Він розумів важливість у демократичному розвитку нашої держави, так як неодноразово наголошував, що нестабільність посткомуністичних країн може стати новою загрозою для всього демократичного світу. Негативно чеська сторона ставилася до позиції України щодо ядерної зброї, яка розміщена на її території. Відлякувало відносно молоду країну з проєвропейськими західними орієнтирами і стан Чорнобильської АЕС, питання Криму в контексті російсько-українських відносин та величезна територія України з нестабільною політичною ситуацією. Президент Чеської Республіки особисто цікавився внутрішньополітичною ситуацією в Україні, особливо розстановкою політичних сил у новообраній Верховній Раді України [9]. Позицію чеського керівництва щодо України можна охарактеризувати як виважену позицію споглядання за політичними реформами в Україні. Чеський президент завжди підкреслював готовність його країни надавати Україні підтримку щодо створення демократичних інститутів влади та передавати чеський досвід в питаннях приватизації та трансформації економіки [5]. Проте В.Гавел не поспішав з офіційним візитом до України, міждержавний діалог та співпраця велася до 1997 року на рівні працівників Посольств та Міністерств закордонних справ обох країн. Після офіційного візиту Президента Чеської Республіки в Україну влітку

1997 року, в ході якого було підписано вісім міждержавних та міжурядових угод, В.Гавел позитивно оцінив Україну: «Для мене Україна — країна шілковито європейська, яка дуже довго боролася за свою незалежність, національну та культурну самобутність, що її після падіння радянської імперії нарешті здобула. Попри складну історію і не менш складний посттоталітарний період, який Україна переживає зараз, країна має винятковий шанс не бути тільки околицею, а стати міцною, самобутньою і шанованою складовою частиною зароджуваного світового порядку» [3].

Вацлав Гавел за роки своєї політичної діяльності зумів настільки укріпити коріння чеської демократії, що ніяка внутрішня чи зовнішня політична провокація не може загрожувати міцним демократичним інститутам Чеської Республіки. В.Гавел на відміну від більшості видатних політиків, відійшовши від влади, залишився ще й моральним авторитетом світового масштабу, одним із символів покоління ідеалістів. Європеець з великої літери, він зумів повернути чеський народ та його країну в серце Європейської демократичної спільноти. Саме завдяки особистості Гавела, з відносно маленькою Чехією рахуються великі провідні країни світу. Своїми харизмою та багатством душі він зумів наповнити прагматичну євро-американську цивілізацію на рубежі віків творчим та неординарним підходом до вирішення політичних питань на цінностях гуманізму, духовності та моральності. Про Вацлава Гавела без перебільшення можна сказати, що якщо людина талановита, то вона талановита у всьому.

1. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. — К., 2009. — 376 с.
2. Зарицький О.М. Вацлав Гавел. Політичний портрет. — К., 2001. — 132 с.
3. Мостова Юлія. Інтерв'ю з Вацлавом Гавелом // Дзеркало тижня. — № 6 — 14 лютого 2004. — Режим доступу: <http://www.dt.ua/>
4. Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України. Вишеградська трійка/четвірка в політиці Чеського уряду (12.01.93) Інформація // Посольство України в Чеській республіці 1993р. Довідки по Чеській Республіці. Справа № 6939
5. Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України. Запис бесіди з директором Євроатлантичної секції МЗС ЧР І.Бушняком і завідуючим міжнародно-правовим відділом Міністерства М.Доуфеком (20.07.93) // Посольство України в Чеській республіці 1993р. Бесіди послів. Справа № 6943
6. Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України. Концепція закордонної політики ЧР, викладена Міністром закордонних справ ЧР Й.Зеленьцом на засіданні Парламенту ЧР (14.10.93) // Огляд преси та інші інформаційні матеріали, отримані від закордонних дипломатичних представництв. Справа № 6983
7. Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України. Короткий виклад виступу Президента ЧР В.Гавела на зустрічі керівників країн Ради Європи у Відні 08.10.1993 р. та його інтерв'ю пресі після повернення до Праги (13.10.93) // Огляд преси та інші інформаційні матеріали, отримані від закордонних дипломатичних представництв. Справа 6983
8. Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України. Запис бесіди радника Посольства України в ЧР В.М.Мороза з генеральним директором Євроатлантичної секції МЗС ЧР І.Бушняком (17.01.94) // Записи бесід, щоденники послів і постійних дипломатичних представництв України. Справа № 7274

9. Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України. Запис бесіди Посла України в ЧР із Президентом ЧР В.Гавелом (19.05.94) // Записи бесід, щоденники послів і постійних дипломатичних представництв України. Справа № 7318.
10. Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України. Позиція Чеської Республіки щодо Центральноєвропейської ініціативи та Угоди про зону вільної торгівлі країн Центральної Європи // Управління Європи та Америки (01.04. 1995). Справа № 7803
11. *Ministri a ministerstvo v historii // Ministerstvo zahraničních věcí ČR.* - Режим доступу: <http://www.mzv.cz>
12. Havel V. Proč by se mělo NATO otevřít střední Evropě // *Lidové noviny.* – 16.11.1993. - Режим доступу: <http://vaclavhavel.cz>
13. Havel V. Projev prezidenta ČSFR Václava Havla na vrcholné následné schůzce Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě // *Helsinky, 9.07.1992.* - Режим доступу: <http://vaclavhavel.cz>
14. Havel V. Projev prezidenta republiky Václava Havla v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky // *Praha, 12.10.1993.* - Режим доступу: <http://vaclavhavel.cz>
15. Havel V. Projev prezidenta republiky Václava Havla na vrcholném setkání představitelů zemí KBSE // *Budapest, 06.11.1994.* - Режим доступу: <http://vaclavhavel.cz>
16. Havel V. Projev prezidenta republiky Václava Havla v Evropském parlamentu // *Štrasburk, 8.03.1994.* - Режим доступу: <http://vaclavhavel.cz>
17. Havel V. Projev prezidenta republiky Václava Havla na konferenci NATO o vojenskopolitickém rozhodovacím procesu // *Varšava, 21.06.1996.* - Режим доступу: <http://vaclavhavel.cz>
18. Havel V. Role českého prezidenta // *Mladá fronta Dnes.* – 19.01.1995. - Режим доступу: <http://vaclavhavel.cz>

РЕЗЮМЕ

РОЛЬ ВАЦЛАВА ГАВЕЛА В ОПРЕДЕЛЕНИИ И ФОРМИРОВАНИИ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ЧЕШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Павлишин Л. В. (Ужгород)

Данная статья освещает внешнеполитическую деятельность чешского политика-философа В.Гавела, его непосредственную роль в определении стратегических целей внешней политики Чешской Республики.

Ключевые слова: В.Гавел, внешняя политика, Европейский Союз, Центрально-Восточная Европа, демократия.

SUMMARY

V. VACLAV HAVEL'S ROLE IN DEFINING AND SHAPING FOREIGN POLICY PRIORITIES OF THE CZECH REPUBLIC

L. Pavlyshyn (Uzhhorod)

This article highlights the foreign policy of the Czech philosopher-politician V.Havel, his direct role in determining the strategic objectives of foreign policy of the Czech Republic.

Keywords: V. Havel, foreign policy, European Union, Central and Eastern Europe, democracy.